

2018 LDT Liberal Düşünce Kongresi Açılış Konuşması*

Opening Speech of the 2018 ALT Congress for Liberal Thought
Prof. Dr. Tanel Demirel

LDT Yönetim Kurulu Başkanı

Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 24, Sayı: 94, Bahar 2019, ss. 151-154

Değerli Özgürlük Dostları,

Bildiğiniz gibi LDT'nin faaliyetleri birbiriyle yakından bağlantılı üç ana hat üzerinden ilerliyor. Öncelikle LDT liberal ilke ve değerleri önemseyenlerin bir araya gelip fikirlerini paylaşacakları, tartışacakları ve anti-liberal geleneğin son derece güçlü olduğu bir kültürde yalnız olmadıklarını hissedecekleri bir düşünce platformu olmayı önemseyen bir oluşum.¹ İlk grup faaliyetler bu fikri muhiti yaşatmaya yönelik. İkinci grup faaliyetler arasında liberal ilke ve değerleri tanıtmak ve bunların yeni nesillere aktarılması var. Üçüncü grup faaliyetler ise, LDT ve topluluk çevresinde bulunan fikir insanlarının Türkiye'nin sorunlarına dair fikirler üretmeleri ve çözüm önerilerini sunmalarına yönelik.

Birinci ve ikinci grup faaliyetlerimiz belli bir rutine oturmuş durumda. Son derece sert siyasal ayrışmaların yaşandığı, siyasi farklılıklar sebebiyle insanların birbirleriyle görüşmeyi kestiği bir kutuplaşma ortamında LDT çevresi bünyesindeki siyasal çoğulculuğa fazlaca zarar vermeden zor zamanlarda ayakta kalabildi. Faaliyetlerini sürdürebildi. Bu başlı başına takdir edilmesi gereken bir özellik. LDT çevresinin Türkiye sorunlarını liberal bir perspektiften ele alma ve gerçekçi öneriler sunma hedefi konusunda ise yaptıklarımıza ve yapamadıklarımıza ve neden öyle olduğuna dair kapsamlı

* 2-4 Kasım 2018, Ürgüp.

1 Kongreler ve Özgürlük yemekleri biraz da bu hedefe hizmet ediyorlar.

bir yeniden düşünme çabası gerektiren bir dönemde olduğumuz söylenebilir. Hem Türkiye ve hem dünya konjonktüründe önemli değişimler var. Bütün dünyada otoriter popülist siyasal eğilimler yükselişte. Liberal değerler, en yerleşik gibi göründükleri ülkelerde bile, 1930’lu yılları andırırçasına sorgulanıyor ve reddediliyorlar.

Türkiye’de de hızlandırılmış bir tarih diliminde yaşadığımız söylenebilir. Son on yılda Türkiye’de özgürlükler rejiminin kurulmasının önündeki en büyük engellerden biri olan bürokratik vesayetçilik ve onun ideolojisi Kemalizmin boğucu atmosferi hiç olmadığı kadar geriletildi.² Bürokratik vesayet özgürlükler rejimi önündeki en büyük engellerden biriydi ancak “tek” sorun değildi. Şimdi vesayet rejiminin yerine gelecek olan –ve henüz yapılandırma aşamasında olduğumuz- rejimin ne ölçüde “liberal” olacağı meselesi var önümüzde.

Maalesef, vesayet rejimini sarsarak erozyona uğratan siyasi güçler koalisyonunun, hukukun bir ayak bağı olarak görüldüğü, beka kaygısının abartılarak güvenlik gerekçelerinin hak ve özgürlükleri daha da kısıtlamak için kullanıldığı, eleştiri ve aykırı fikrin şüpheyle karşılandığı, denetim ve şeffaflık taleplerinin şimdi sırası değil denilerek geçiştirildiği düşük kaliteli bir demokrasi ile devam etmekten fazlaca rahatsızlık duyduğu söylenemez.³ Siyasal alandaki liberalizm eksikliği artan iktisadi devletçilik ile de el ele gidiyor. Daha iki yıl önce korkunç bir darbe teşebbüsünü atlatmış bir siyasi iktidarın bu türlü orantılı olduğu söylenemeyecek tepkileri anlaşılabilir. Ancak bu tutumun tedrici olarak terkedilmesi ve normalleşmemiz gerektiği de açık.

Hiç şüphe yok ki, halihazırda sahip olduğumuz düşük kaliteli demokrasi, her halükarda eskisinden daha iyi ve iyileştirmelere açık. Ancak bununla yetinmeyiz, yetinmemeliyiz. Ayrıca düşük kaliteli bir demokrasiden geriye –eski vesayet rejimine- dönüş ihtimali de söz konusu. İktidar sahipleri vesayet rejiminin geri gelme ihtimalinden söz ederken çok haklılar. Fakat vesayet rejiminin geri gelmemesi için yaptıkları eylemler niyet edilenin tersi bir sonuç yaratıyor gibi görünüyor. Zira iktidarın özgürlükçü bir doğrultuda hareket etmemesi, maalesef çeşitli vesayet odaklarının ve eski rejime dönmek isteyenlerin ekmeğine yağ sürüyor. Ülkemizde bürokratik vesayetin bir daha

2 Bu sonucun ortaya çıkışında LDT çevresinin de rol oynadığı inkar edilemez.

3 Hatırlanacağı gibi, kamusal gücün belli bir yaşam tarzını dayatmak için kullanılması, hukukun devlet çıkarları gerektiğinde bir yana itilmesi, beka kaygısının abartılarak güvenlik gerekçelerinin hak ve özgürlükleri kısıtlamak için kullanılması, eleştiri ve aykırı fikrin şüpheyle karşılanması, şeffaflık taleplerinin şimdi sırası değil denilerek geçiştirilmesi vesayet rejiminin de temel özellikleri arasındaydı.

geri gelmemesi büyük ölçüde –seçilmişlerin kendi iktidarlarının sınırlı olduğunun bilincinde hareket etmelerine- bağlı.

Bürokratik vesayet ve onun ideolojisine karşıtlık LDT çevresinin tanımlayıcı özelliklerinden biri ancak şu anda bürokratik vesayetın geriletilmesi ile birlikte daha farklı sorunlar yumağı ile karşı karşıyayız. İşin esasında seçim gelenlerin, iktidarlarının evrensel hukuk normları ile sınırlı olması gerektiğı gerçeğini kabul etmekte zorlanmaları yatıyor. İktidarlar bir baskı hissetmedikçe güçlerinin sınırlanmasını istemezler. Tarih boyunca pek az siyasi aktör, sınırlandırılmış iktidarın aslında orta ve uzun vadede kendileri de dahil herkesin yararına olduğu gerçeğine uygun davranabilecek uzak görüşlülük ve basireti gösterebilmiştir. Maalesef AK Parti içindeki hakim yönelimin de şimdiki kadar bir genel eğilime bir istisna oluşturmadığını söylemek durumundayız.

Kısacası hepimizin değer verdiği özgürlük idealine yönelik engeller ve tehditlerin nitelikleri ve kaynakları, nihayetinde siyasetin zemini bir ölçüde değişmiş durumda. Dolayısıyla, eski analiz biçimleri, eski hassasiyet ve refleksler yeni dönem için yeterli olmayabilir. LDT çevresinin önündeki en büyük meydan okuma da, dogmatizme düşmeden ezberlerden kaçarak oluşan yeni güç dengelerini doğru okuyarak bu yeni duruma uygun analizler yapabilmek, yeni duruma dair öneriler geliştirebilmek gibi görünüyor. Bunun için de, bir ucunda kategorik iktidar destekçiliğı diğer ucunda ise kategorik iktidar karşıtlığının bulunduğu düşünsel kısırlık ortamını aşmak, “yapıcı eleştirelilik” de diyebileceğimiz bir tutumla hareket etmek gerekiyor. Bir yandan iktidarın içinde bulunduğu zor koşulları hiç gözden kaçırmadan yapılanları ve yapılmayanları liberal bir perspektiften soğukkanlı ve nesnel bir biçimde ve makul bir üslup ile eleştirirken, diğer taraftan da bu eleştirilerin vesayet rejimini geri getirmek isteyenler tarafından (kötüye) kullanılmasının da önüne geçecek bir dil tutturmak gibi zorlu bir görev bu. Şu anda ülkemizin bu türlü düşünceye ihtiyacı var ve bunu yapabilme potansiyeli en yüksek olan grup da bizleriz.

Türkiye’de hakiki bir sivil oluşumu yaşatmak hiç kolay olmadı. Devlet bir yandan siyasal alanı daralttı ve sivil toplum faaliyetlerine hep şüphe ile yaklaştı. Bu faaliyetlerde yer alacaklara göz dağı verdi. Bunu yaparken aynı zamanda sahip olduğu ödüllendirme mekanizmaları yoluyla bir mıknatıs gibi bu türlü oluşumları kendi kontrolü altına almaya ya da kendi çizgisine çekmeye çalıştı. Şu anda da, durumun çok farklı olduğu söylenemez. LDT’nin mesafesini ve eleştireliliğini koruması için sizlerin de desteğı ve katkıları hayati öneme haiz.

Özgürlükçü bir siyasal düzen oluşturmak ve onu korumak hiç de kolay değil. İnsan bir yandan sosyal bir varlık, diğerine ihtiyaç duyuyor; öte yandan

da diğlerinin varlığının, haklarının kendisinden farklı olabileceği gerçeğini de kolayca hazmedemiyor. Hak ve özgürlükler söylemi daha çok muhalefette iken hatırlanılan ve kullanılan söylemler. Bu söylemleri kullananların iktidar olduklarında bunu bir yana itmeleri de istisnai bir durum değil. Türkiye daha özgürlükçü bir düzen umudunun yeşerdiği beklentilerin biraz da naif bir biçimde çok yükseldiği bir dönem geçirdi. Sonra beklentiler gerçekleşmeyince hayal kırıklığı da büyük oldu. Bu hayal kırıklığı bir çok insanı umutsuzluğa, karamsarlığa ve hatta nihilizme sürükledi. Bu tutumun daha özgür bir ülke arayışına bir katkısı yok. Liberaller için her halükarda yapılacak şeyler var. Unutulmasın özgürlükçü bir siyasal düzen, ancak ve ancak onun için çaba göstermeye ve bedeller ödemeye hazır insanlar oldukça sağlanabilir ve korunabilir.

Hepinize verimli bir kongre diliyorum.